

Lärarhandledning

Foto: Mattias Ahlm / Sveriges Radio

SOM TROLLERI

Drama för unga, 9–13 år

En guide till aktiv lyssning med klassen

**BARN
RADION**
sverigesradio

Som trolleri, radiodrama i 5 delar

Handling

Det är sommarlov. 12-åriga Mona är ensam med sin pappa på torpet i Värmland. En varm somardag när hon är ute och springer träffar hon en märklig pojke. Han säger att han heter Mikael. Han är väldigt smutsig. Och jättesöt.

Mona dras till honom samtidigt som hon förstår att något är väldigt annorlunda. Stora krafter sätts igång som hon inte kan eller ens vill stoppa. Det här är en historia om den första stora förälskelsen och frigörandet från föräldrarna och barndomen. Och om att göra egna val.

Som flera av Mårten Melins berättelser är **Som trolleri** sprungen ur den svenska folktrons övernaturliga och mystiska väsen. Här gestaltas de i "att bli bergtagen" vilket innebär att troll lurar in en människa in i berget, där hon sedan får stanna för evigt.

Medverkande

Manus är skrivet av **Lucia Cajchanova**, baserat på boken **Som trolleri** av **Mårten Melin**. För regi står **Eva Staaf**. Musiken är skriven av **Annika Norlin** och **Henrik Oja**.

I rollerna hörs:

Greta Hedin som *Mona*

Buster Isitt som *Mikael*

I övriga roller hörs bland andra **Clair Wikholm** som mystisk berättarröst, **Christopher Wagelin**, **Rasmus Lindh**, **Dina Brodda Falleniu** och **Ulrika Nilsson**.

Lyssning

Hur ni lyssnar

Dramat består av fem delar. Varje del är 15 minuter långt.

Lyssna på dator: [Som trolleri – alla avsnitt](#)

Lyssna via mobilen: Ladda ner appen Sveriges Radio Play, som finns kostnadsfritt via App Store eller Google Play. Sök på "Som trolleri" i appen.

Lyssnarvänlig miljö

För att skapa rätt förutsättningar för aktivt lyssnande är det viktigt att skapa en lyssnarvänlig miljö. Se till att det finns tillräckligt med tid för att både lyssna och efterföljande samtal. Låt det inte gå för långt mellan tillfällena.

Fundera gärna över om den fysiska miljön passar för att lyssna. Behöver rummet möbleras om för att skapa möjlighet att ligga på golvet, sitta på andra platser? Finns det soffor eller puffar? För att stötta elever som inte är vana lyssnare kan det vara bra att undvika distraktion. Kanske behöver det vara dämpad belysning i rummet. **Vad passar gruppen bäst?**

Visa att lyssnandet är något viktigt som är prioriterat så att alla ska få en så bra upplevelse som möjligt!

Foto: Mattias Ahlm / Sveriges Radio

Buster Isitt och Greta Hedin under inspelningen av Som Trolleri.

Arbetsätt

Olika arbetsmodeller för aktiv lyssnarupplevelse

En framgångsfaktor för språkutveckling är att lyssna aktivt med efterföljande diskussion och samtal. För detta finns olika tillvägagångssätt.

I lärarhandledningarna från Barnradion/Drama för Unga varvas arbetssätten för reflektion utifrån vad som passar dramat.

Loggbok

En loggbok är ett verktyg för att strukturera egna reflektioner.

Dessa reflektioner kan sedan användas som utgångspunkt i gemensamma diskussioner kring dramat. Enlogg ska vara kort och koncisk och behöver inte ta mer än 5-10 minuter att skriva. Loggboken är elevens egen reflektionsbok och kan användas för flera loggar och behöver inte bara vara kopplade till radiodramat ni lyssnar på. Tänk på att datera och rubricera så att ni lätt kan hitta mellan olika loggar när ni sedan tittar tillbaka.

Med en analog loggbok kan det vara en fördel att använda en bok som består av sidor där halva sidan eller vänstersidan är blank. Då finns möjlighet att illustrera vissa reflektioner.

EPA

Arbetsättet EPA (enskilt, par, alla) är en dynamisk arbetsmodell. Den innebär att eleverna först reflekterar över en frågeställning **självständigt** och antecknar i loggbok eller på mini-whiteboards. Sedan samtalar de med en **parkamrat** och därefter lyfts tankarna upp **gemensamt i klassen**.

Vid arbetet med lyssnarupplevelse som språkutveckling passar det bra att varva de båda arbetssätten **loggbok** och **EPA**.

Strategier

För att stärka elevernas språkutveckling är varje del kopplat till minst en av de strategier som ger läsförståelse/hörförståelse. Strategin *förstå svåra ord och uttryck* finns till alla delar. Vi rekommenderar dig att gå igenom dessa ord innan ni lyssnar.

Till varje avsnitt använder vi oss av de strategier som passar bäst för innehållet.

Som trolleri - en historia om kärlek med grund i den svenska folktron

Som trolleri, del 1 - [Lyssna på avsnittet](#)

”Hör ni det också? Mullret. Jag vet vilka krafter som bor därinne – i berget och inne i människors blod. Tiderna har förändrat sig, säger dom. Men jag hör det fortfarande. Mullret, mullret av Storberget som öppnar sig.”

Mona bor med sin pappa på landet över sommarlovet. Han jobbar i stan på dagarna och Mona har det ganska trist i sin ensamhet. Men en dag sitter det en pojke på bryggan vid sjön.

Nya ord och uttryck:

Vinterns dvala, huldran, badkruka, suggor, falla som en fura.

Skriv upp och prata om nya ord/uttryck. Utgå ifrån klassens språkliga förutsättningar och låt eleverna berätta om sina erfarenheter kring orden. Gör detta inför varje lyssnartillfälle.

Förutspå:

Börja med reflektion och klassrumssamtal utifrån strategin *förutspå*. Det skapar intresse och gör det lättare att komma in i berättelsen. Läs eller berätta om Som trolleri, utgå gärna ifrån ingressen.

Låt eleverna skriva själva under ungefär 10 minuter, vad de tror eller vet att berättelsen kommer handla om. Låt sedan de elever som vill berätta vad de har skrivit ned. Försök att inte själv berätta allt för mycket kring handlingen, utan utgå från elevernas erfarenheter.

Poängtera att det inte finns några rätt eller fel när ni förutspår. Vi använder strategin *förutspå* för att skapa nyfikenhet och viss förförståelse.

Frågor på handlingen:

Efter att ni lyssnat på första avsnittet, låter du eleverna komplettera sina tankar med dessa frågor:

- Vem tror du är den mystiska berättarrösten? Vad får dig att tro det?
- Vem är Mikael? Vad tycker Mona om honom?
- Mona har nu håll i öronen. Vad kommer hennes pappa säga?

Låt eleverna skriva i ungefär 10 minuter i sina loggböcker. Om det passar bättre att arbeta med EPA kan eleverna istället berätta för sin parkamrat vad de förutspått och vad de vill komplettera med. Sedan låter du elevparen berätta för klassen om sina tankar.

Som trolleri, del 2 - Lyssna på avsnittet

"Hör ni det också? Mullret. Jag vet vilka krafter som bor därinne - i berget och inne i människors blod. Det där underliga bruset – inifrån blodomloppet. Nu är det Monas tur. Flickan från stan som under sommaren bor med sin pappa i det gamla torpet i skogen vid Storberget. En morgon träffar Mona en pojke, Mikael. Med en nål sticker han försiktigt hål i hennes öron och ger henne en gåva: örhängen av guld."

Mona har träffat Mikael. Hon tycker att han är söt men lite konstig. Han gör hål i hennes öron och ger henne ett par örhängen.

Nya ord/uttryck:

Torp, gåva, bäck, själsfrände, tatt

Börja med en kort klassrumsdiskussion om vad som hände i första avsnittet och prata om nya ord och uttryck.

Skapa inre bilder:

Berätta att eleverna den här gången ska lyssna och träna på strategin *skapa inre bilder*. Det betyder att eleven ska rita eller måla någon av de inre bilder eleven får under lyssningen. Detta är en strategi som många elever vill sätta igång med så snart de lyssnat klart. Ibland kan det vara bra att ändå stanna upp och reflektera enskilt och gemensamt. Framför allt är det till stor hjälp för de elever som inte är vana att sätta ord på eller uttrycka sig genom bilder.

Lyft några av de beskrivande bilder som Mona reflekterar över i avsnitt 1 och 2. Några exempel:

"Glittrar i regndropparna, små pärlor hänger i spindelnät"

"Sjön blank, skogen stilla"

"Han smälter in i skogen: grön skjorta, brunt hår, hans bruna skinn, gröna ögon"

Låt eleverna därför först försöka beskriva den inre bilden som de vill göra med ord. Antingen skriver de i sina loggböcker eller på mini-whiteboards under ungefär 10 minuter. Här är arbetsmodellen EPA bra. När de har reflekterat en stund själva kan det vara bra att låta eleverna berätta för sin parkamrat och klassen innan de sätter igång med illustrationerna.

Att reflektera i ord
innan bilden skapas
samlar tankarna

Som trolleri, del 3 - Lyssna på avsnittet

”Marken gungar till under Monas fötter. Nathaly tycks inte kunna slita blicken från Mikael. Nyss pratade flickorna mopedar med Lukas och Hampus, men med ens blir allting som förbytt.”

Mona och Nathaly är på utsiktsplatsen med Lukas och Hampus, då Mikael kommer och sätter sig nära, nära Mona.

Nya ord/uttryck:

Näcka, vegetarian/veggo, äldreboende

Börja med en kort klassrumsdiskussion om vad som hände i första avsnittet och prata om nya ord och uttryck.

Göra inferenser:

Efter avsnitt 3 passar det att göra inferenser, det vill säga att lyssna mellan raderna och reflektera över vad vi vet – trots att det inte sägs rakt ut. Låt eleverna svara på:

- Hur tror du att Monas pappa mår? Vad får dig att tänka så?
- Nathaly har åkt hem när Mona vaknar. Varför tror du att hon gör det utan att säga till Mona?
- Mona tar **AV** och **PÅ** sig örhängena. Vad har det för betydelse för hennes och Mikaelns relation?

Använd arbetsmodellen **EPA**. Ge eleverna ungefär 15 minuter för att svara på frågorna i loggboken, innan de pratar med sin parkamrat. Poängtera att de ska utgå från egna erfarenheter och ledtrådar från dramat. Och att det inte finns några rätt eller fel, det är deras egna tolkningar som ska komma fram i diskussionen sedan.

Passa på att skriva ner några egna inferenser du också. Då kan du senare under klassrumsdiskussionen visa hur du lyssnar bortom raderna.

Lyssna mellan
raderna!

Som trolleri, del 4 - [Lyssna på avsnittet](#)

”10:e juli. Mikael. En svans? Var det ett skämt? Nej. Jag såg den väl? Roten. Ovanför rumpan. Han såg. Att jag såg. Han såg. Rätt på mig. Vad var det jag såg - en svans? Jag måste få veta.”

Mona har upptäckt att Mikael har svans och vet inte hur hon ska förhålla sig till det.

Nya ord/uttryck:

Buktningen, bergtagen, förälskad, tallbacken

Börja med en kort klassrumsdiskussion om vad som hände i förra avsnittet och prata om nya ord och uttryck.

Textkopplingar:

Innan ni börjar lyssna berättar du för eleverna att de ska göra textkopplingar när de lyssnar. Det betyder att de ska jämföra och koppla det de hör med tidigare upplevelser. Till sin hjälp kommer de att få olika frågeställningar.

Skriv upp de olika textkopplingarna på tavlan eller använd uppgiftsbilden på nästa sida. Berätta om de olika typerna av textkoppling.

Vänta med frågeställningarna tills efter att ni har lyssnat på avsnitt 4. Därefter låter du eleverna välja en eller flera textkopplingar att skriva om i sin loggbok. När eleverna skrivit klart kan de först berätta för sin parkompis eller i smågrupper innan ni samtalar i hela klassen vad ni reflekterat över.

Textkoppling till dig själv

”Mona är verkligen förälskad i Mikael. Så förälskad att hon är som förtrollad, glömmar bort tiden och sin pappa.”

Gör en koppling till dig själv, kanske har du varit/är lika förälskad? Kanske har du varit så upptagen med någon/något att du glömt bort tiden?

- Har du känt som Mona någon gång? Hur kändes det? Kan du beskriva känslan?
- Har du varit så inne i något du gjort eller varit med någon att du glömt bort tiden? Vad gjorde du då? Vad hände? Hur reagerade dina föräldrar?
- Har du varit i Monas pappas situation någongång? Vad hände då? Beskriv de känslor du hade då.

Textkoppling till text

Berättelser om kärlek och sagor som innehåller troll och trolldom har nog de flesta upplevt tidigare – oavsett om det är en berättelse de läst, lyssnat på eller sett.

- Har du läst eller lyssnat på någon annan kärlekssaga förut? Vad hände i den?
- Har du läst eller lyssnat på någon berättelse där huvudpersonen glömmar bort tiden och gör sina föräldrar oroliga? Vad hände då?

- Har du läst eller lyssnat på någon annan saga där det finns troll? Vad händer i den? Vad finns det för likheter mellan Mikael och de trollen? Vad finns det för olikheter?

- Har du läst eller lyssnat på någon berättelse som har andra övernaturliga sagoväsen? Vilka då? Vad finns det för likheter och olikheter mellan dem?

Textkoppling till omvärlden

Som trolleri är inte bara en kärleksaga utan en modern folksaga med folktrons övernaturliga och mystiska väsen. Förr användes dess sagor för att förklara oklarheter och händelseförlopp i vår omvärld. De användes också för att skrämja barn från farligheter, som exempel att följa med okända, leka för långt inne i skogen eller vid farligt vatten.

"När jag var liten så var det en flicka som försvann, knappt 13 år var hon. Man sa att trollen lockat med henne in i Storberget. Att hon blivit bergtagen" berättar Elin i Som trolleri.

- Vad betyder det egentligen att bli bergtagen? Kan det betyda flera saker? Kan man "bli bergtagen" idag?
- Vad säger föräldrar i dag till sina barn för att skydda dem från att bli kidnappade?
- Vilka andra uttryck och sagoväsen använde man för i tiden för att skydda sina barn från att till exempel drunkna eller gå vilse i skogen?

Textkoppling till dig själv

Mona är förälskad i Mikael. Hon är som förtrollad, glömmar bort tiden och sin pappa. Gör en koppling till dig själv, kanske har du varit/är lika förälskad? Kanske har du varit så upptagen med någon/något att du glömt bort tiden?

- Har du känt som Mona någon gång? Hur kändes det? Kan du beskriva känslan?
- Har du varit så inne i något du gjort eller varit med någon att du glömt bort tiden? Vad gjorde du då? Vad hände? Hur reagerade dina föräldrar?
- Har du varit i Monas pappas situation någonsin? Vad hände då? Beskriv de känslor du hade då.

Foto: Mattias Ahm/Sveriges Radio

Textkoppling till text

Berättelser om kärlek och sagor som innehåller troll och trolldom har nog de flesta upplevt när de läst eller lyssnat tidigare.

- Har du läst eller lyssnat på någon annan kärlekssaga förut? Vad hände i den?
- Har du läst eller lyssnat på någon berättelse där huvudpersonen glömmar bort tiden och gör sina föräldrar oroliga? Vad hände då?
- Har du läst eller lyssnat på någon annan saga där det finns troll? vad händer i den? Vad finns det för likheter mellan Mikael och de trollen? Vad finns det för olikheter?
- Har du läst eller lyssnat på någon berättelse som har andra övernaturliga sagoväsen? Vilka då? Vad finns det för likheter och olikheter mellan dem?

Textkoppling till omvärlden

Som trolleri är inte bara en kärleksaga utan en modern folksaga med folktrons övernaturliga och mystiska väsen. Förr användes dessa sagor för att förklara oklarheter och händelser i omvärlden. De användes också för att skrämja barn från farligheter som att leka för långt in i skogen.

"När jag var liten så var det en flicka som försvann, knappt 13 år var hon. Man sa att trollen lockat med henne in i Storberget. Att hon blivit bergtagen, berättar Elin."

- Vad betyder det egentligen att bli bergtagen? Kan det betyda flera saker? Kan man "bli bergtagen" idag?
- Vad säger föräldrar i dag till sina barn för att skydda dem från att bli kidnappade?
- Vilka andra uttryck och sagoväsen använde man för i tiden för att skydda sina barn från att tex, drunkna eller gå vilse i skogen?

Som trolleri, del 5 - Lyssna på avsnittet

”Så kom den natten, då den unga flickan Mona somnade i en annans bädd. Även om bädden var ett jordgolv i en koja, så sov Mona varmt och nära Mikael.”

Mona somnade hos Mikael, mobilen låg kvar ute vid elden. Hennes pappa har messat 26 gånger under natten. Börjar Mona glömma sitt gamla liv?

Nya ord/uttryck:

Jordgolv, omänskligt ljud, vildmarken, månskärvan, nattvioler, glänta

Börja med en kort klassrumsdiskussion om vad som hände i förra avsnittet och prata om nya ord och uttryck.

Sammanfatta det viktigaste, ta ut essensen och budskap:

Det här avsnittet kan väcka många tankar och funderingar. Eftersom det är sista avsnittet passar det bra att använda strategin **sammanfatta, ta ut essensen och budskap** efter att ni har lyssnat.

Låt eleverna sammanfatta berättelsen och fundera på vad författaren Mårten Melin vill säga oss med **Som trolleri**. Börja med att sammanfatta tillsammans. Dela upp sagan i tre delar och skriv upp dem på tavlan eller använd uppgiftsbilden på nästa sida.

Början – Mona träffar Mikael, Vad tänker hon om honom? Vad tycker Lukas och Nathaly om Mona och Mikael?

Mitten – Vad händer med Mona när hon blir förälskad och förtrollad? Hur förändras hon?

Slutet – Vem är den mystiska berättarrösten? Vad berättar Elin? Vad får Mona att gå över bron?

Diskutera i smågrupper eller i klassen och skriv upp stödord till de olika delarna. När ni gjort detta använder ni arbetsmodellen EPA och reflekterar en stund över budskapet. Skriv upp på tavlan:

Vad vill Mårten Melin säga till oss genom sin saga?

Poängtera att det inte finns några rätt eller fel när vi tolkar budskap. När eleverna skrivit ner sina tankar i loggboken eller på mini-whiteboards berättar de för sin parkamrat om sin tanke. Gör sedan en sammanställning av elevernas reflektioner på tavlan.

Vad vill Mårten
Melin säga oss?
Vad tror du?

Början

- Mona träffar Mikael, vad tänker hon om honom?
- Vad tycker Lukas och Nathaly om Mona och Mikael?

Mitten

- Vad händer med Mona när hon blir förälskad och förtrollad?
- Hur förändras hon?

Slutet

- Vem är den mystiska berättarrösten?
- Vad berättar Elin?
- Vad får Mona att gå över bron?

Vad vill Märten Melin säga till oss genom sin saga?

Foto: Mattias Ahlin/Sveriges Radio

Att göra efter att ni lyssnat klart

Vi hoppas att **Som trolleri** skapar tankar och reflektioner hos eleverna, som utvecklar dem på flera plan. Det kan göra att ni kommer känna ett behov av att göra ett tydligt avslut med en slutprodukt. Denna avslutande uppgift kan vara analog eller digital och förhoppningsvis bli något som eleverna med stolthet kan visa upp för andra.

Väggplansch

Använd stödorden från tavlan och låt eleverna skriva kort om berättelsen. Där de avslutar med sina tankar kring Mårten Melins budskap. Sätt ihop text med en eller flera bilder, använd gärna den som eleverna redan har gjort. Jobba direkt på papper eller digitalt och skriv ut som väggplanscher.

Dagbok som dikt

Monas dagboksanteckningar är skrivna på ett sätt som gör att de kan läsas som en dikt. Läs upp några exempel för klassen, vi har samlat några här nedanför.

Diskutera hur de är uppbyggda med korta ofullständiga meningar, rytmen och det målande språket trots korta meningar. Låt eleverna skriva egna liknande dikter inspirerade av Monas dagboksanteckningar. De kan vara helt påhittade, tagna från berättelsen eller egna verkliga "dagboksreflektioner".

9.08. 6e juli. Jättevarmt. En kilometer, grusvägen mot sjön. Dagens tid 5.25. Överraskning. Jag är inte ensam här. En kille. Aldrig sett honom förut. Långärmad skjorta, grön. Säckiga långa bruna shorts, mörkt lockigt hår. Glodde när jag klädde om. Borta! Lika plötsligt som han kom. Badkruka. En väldigt söt badkruka.	Ivåg. Fort. Träning, bra. Två och en halv kilometer. Klocka. Grusväg. Ivåg. Jag orkar inte tänka på det. Tänka på hans rygg. Nej. Tänker inte på hans rygg. Tänk inte. Fan, fan, fan. Var är jag? Skit. Är det inte nåt med mossan, att den alltid växer åt samma håll? Öster - väster? Men vilket håll kom jag ifrån? Vad var det som växte från hans rygg? Vill inte veta.	Vi går in i skogen. 100 meter längst granarna. Vänster sen. Femtio meter. Kanske. Höger vid stubbe. Vänster. Det är så grönt. Hundra meter. Eller? Två hundra? Höger vid ek. Glitrar i regndropparna, små pärlor hänger i spindelnät. Var är jag nu? Skulle jag någonsin hitta vägen hit igen? Säkert inte.
--	--	--

Foto: Mattias Ahlin/Sveriges Radio